

Yazar: (E)Tuğg.Dr.Oktay Bingöl

Filipinler’de İlimli İsyancılarla Uzlaş, Barışın Zorlukları

Türkiye’de PKK ile görüşmelerin gündemde olduğu bir dönemde Filipinler’de en büyük İslamcı isyancı örgüt ile uzlaş sağlanması yabancı basında geniş yer buldu. Diğer ülkelerde terör örgütleriyle yürütülen müzakerelere gereğinden fazla önem atfeden çevrelerin, Filipinler’in çözüm modelini, Türkiye için örnek alınması gereken bir yaklaşım olarak pazarlamaya çalışmaları şaşırtıcı olmamalıdır. Bu nedenle Filipinler’de ne olduğuna ve gerçek barışın zorluklarına göz atmakta yarar var.

Filipinler, Güneydoğu Asya’da yaklaşık 7000 adadan oluşan toplam yüzölçümü Türkiye’nin yarısından daha küçük bir adalar ülkesidir. 105 milyon nüfusun yaklaşık %10’u Müslüman, %90’ı Hıristiyan’dır. Müslümanlar yerel dilde “Moros” olarak adlandırılır ve genelde ülkenin güneyinde Mindanao adasında yaşarlar. 15’inci yüzyıldan itibaren İspanyol sömürgesi olan Filipinler ilk bağımsızlığını 1898’de ilan etmiş, ancak İspanyollar tarafından 20 milyon dolar karşılığı satılan yeni sahip ABD, bağımsızlığı tanımamış ve adaları işgal etmiş. İkinci Dünya Savaşına yol alınan yıllarda, 1936’da, Japonlar ülkeyi ele geçirerek kukla yönetimler vasıtasıyla kontrol etmeye başlamış. Filipinler, ancak 1946’da bağımsızlığını kazanabilmiş. 1946’tan günümüze ABD’nin stratejik ortaklarından biri olarak varlığını devam ettiriyor.

Filipinler’de isyanlar 1898’de ABD’nin işgaliyle başlamış. O yıllarda ulusal karakter taşıyan ayaklanmalar zamanla Komünist ve İslamcı amaçlara yönelmiş. İslamcı isyancıların silahlı mücadelesinin başlangıcı, 1971’de Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (Moro National Liberation Front-MNLF)’nin kurulmasına denk geliyor. 1971’den günümüze 40 yıldır süren çatışmalarda 120.000’den fazla can kaybı var. MNLF başlangıçta bağımsız bir Moro devletinin kurulmasını amaçlamış, Libya ve Malezya’dan destek almış.

1976’da Libya’nın arabuluculuğunda Tripoli anlaşması imzalanıyor, ancak hayata geçmiyor. 1986’da Filipinler hükümeti ile MNLF arasında görüşmeler tekrar başlıyor, 1989’da kısmi özerklik verilerek Mindanao Özerk Bölgesi (Autonomous Region in Muslim Mindanao (ARMM)) kuruluyor, ancak çatışmalar devam ediyor. 1996’da MNLF ile başka bir barış anlaşması imzalanıyor. Bu anlaşmayla 30.000 militanın 7.500’ü Filipinler ordusuna ve polisine katılıyor, bir kısmı silahlarını bırakarak sivil yaşama dönüyor, bir bölümü ise MNLF’den ayrılan MILF ve daha radikal kanatta bulunan Ebu Sayyaf gibi örgütlere katılıyor.

Filipinler’de MNLF’nin 1980’lerden itibaren zayıflamaya başlamasıyla diğer isyancı gruplar ortaya çıkmıştır. Bunlardan en büyüğü 1984’de kurulan Moro İslamcı Kurtuluş Cephesi (Moro Islamic Liberation Front (MILF))’dir. MILF’nin hedefi de Güney Filipinler’de ayrı bir İslam devleti kurmaktır. Daha sonra bu hedef değiştirilmiş ve geniş kapsamlı özerklik amaçlanmıştır. 1997’den itibaren bu grupla Malezya’nın arabuluculuğunda yapılan müzakereler sonucunda 2008’de hazırlanan barış anlaşması, Filipinler Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunmuştur. 2011’de tekrar başlayan

görüşmeler 7 Ekim 2012'de uzlaşa ile sonuçlanmış, 15 Ekim 2012'de çerçeve anlaşma imzalanmıştır. Yılsonuna kadar ayrıntılı barış anlaşmasının hazırlanması, referandum dâhil iç onay süreçleri ve diğer işlemlerin tamamlanarak 2016'da uygulanması öngörülmektedir.

15 Ekim'de imzalanan çerçeve anlaşmaya göre; Mindanao'daki özerk bölge genişletilerek Bangsamoro olarak adlandırılan yeni bir özerk bölge kurulmaktadır. MILF'in 11.000 civarında olan militanları aşamalı olarak terhis edilecek, bir kısmı özerk yönetimin polis kuvvetlerine katılacaktır. Bangsamoro özerk bölgesi kendi hükümetine sahip olmakta, kendi yasalarını yapma ve yönetme hakkını kazanmaktadır. Bölge içindeki kolluk görevleri Bangsamoro polisi tarafından yürütülecek, Filipinler ordusu bölgeden bir takvime bağlı olarak çekilecektir. Ayrıca bölgede Müslümanlar için Şeriat mahkemeleri kurulması da kabul edilmiştir.

Tarihsel arka planı ve ana hatları yukarıda özetlenen Filipinler modeliyle ilgili vurgulanması gereken önemli noktalar ise şunlardır.

Müzakereler en büyük isyancı grup olan MIFL ile yürütülmüştür. Diğer grup MNFL'nin etkinliği sınırlı olmasına rağmen anlaşmaya karşı tutumu önemlidir. MNFL içindeki bazı grupların karşı tutum alması ve silahlı mücadeleye devam etmesi olasıdır. Filipinler'de isyancı gruplar arasında yer alan Ebu Sayyaf grubu, az sayıda militana ve sınırlı halk desteğine sahip olmasına rağmen etkili bir örgüttür. Bu grup, tam bağımsızlığı amaçlamakta ve hükümetle görüşmelere yanaşmamaktadır. Ebu Sayyaf grubu, El Kaide gibi örgütlerle işbirliği yapmaktadır. ABD tarafından terör örgütleri listesine alınmıştır. ABD'nin Filipinler'de terörle mücadeleye ve müzakereye verdiği desteğin asıl amacı bu örgütün yok edilmesidir. ABD, MIFL ile yapılan barışın, bu amacı gerçekleştirmeye yardım edeceğini umuyor. Güney Filipinler'de Endonezya ve Malezya kökenli yabancı teröristler de faaliyet göstermekte ve Ebu Sayyaf Grubu ile işbirliği yapmaktadır. Ayrıca MNLF ve MILF içinden bazı unsurların Ebu Sayyaf ve yabancı gruplarla işbirliği söz konusudur.

Bu karmaşık tablo ve daha önceki anlaşmaların akıbeti, son anlaşmanın da hayata geçirilmesinin kolay olmadığını gösteriyor. Ayrıca, isyancı örgütlerin müzakere süreçlerinde bölünme ve yeniden silahlı mücadeleye başlama kapasitesine de işaret ediyor. Dolayısıyla PKK ile müzakere süreçlerine, "hangi PKK" şeklinde şüpheli yaklaşmak gerekiyor. Daha önemlisi, birileriyle silah bırakma müzakere edilirken daha radikallerin oyuna katılmasına hazırlıklı olunması önemli bir gerçek olarak beliriyor.

Filipinler'de yaşananlar, ayrılıkçı örgütlerin nihai hedeflerinden asla vazgeçemediklerini gösteriyor. Moro isyancı örgütlerinin tamamı için başlangıçtaki hedef tam bağımsızlık idi. Ancak MNFL'nin yenilgi ve parçalanmaları hedefin özerkliğe düşürülmesini gerektirdi. 1989'de Mindanao'ya özerklik verildi. Bir süre sonra çatışmalar tekrar başladı. Şimdi, özerklik alan ve kapsam olarak genişletiliyor. İsyan tamamen sonlanacak mı?, belli değil. Filipinler'deki modelin bu yönü, Türkiye'deki karar vericilerin alaca karanlık yolunu biraz olsun aydınlatılabilir.

Filipinler'de 40 yıl sonra gelinen aşama, böylesine karmaşık süreçlerin, tarihe adı yazılacak siyasetçi çıkarmadığını gösteriyor. Filipinler'de geçmişte defalarca yapılan barış anlaşmalarına imza atanlar unutuldu gitti. Son anlaşmanın imzacılarının da akıbeti aynı olabilir. Bu nedenle, "Bu işi çözen tarihe geçer!" söylemi gerçekçi değil.

Filipinler’de müzakerelere ABD, İngiltere, Avustralya ve Malezya tarafından destek verilmiştir. Şüphesiz ki ana aktör ABD’nin temel kaygısı Ebu Sayyaf ve El-Kaide bağlantılarıdır. ABD, Pasifik mücadelesinde önemli bir üs olarak kullandığı Filipinler’de kendisini tehdit edebilecek bir yapı istemiyor, hükümeti ve ılımlı İslami grupları müzakere ve nihayetinde anlaşmaya zorlayarak “Cihadistleri” yok etmenin peşinde. Kapsamı ve alanı genişletilmiş özerklik ABD’ye en azından bir on yıl kazandırır, sonrasını miadı dolmadan nasıl olsa planlar. Buradan bir ders çıkarırsak şunu söyleyebiliriz. ABD’nin, çıkarlarını doğrudan tehdit etmeyen PKK’ya karşı Türkiye’nin mücadelesine gerçek bir destek vermesi oldukça zor görünüyor. “Bin Ladin yöntemi” gibi açılımların samimiyetini ABD çıkarlarının ne kadar tehdit edildiğini bildiğimizde anlayabiliriz.

Ayrılcı terör örgütleri, temel hedefleri olan bağımsız bir devlet kurmayı, uzun erimli bir stratejiyle gerçekleştirebileceklerinin farkında olduklarından, güçleri ve destekleri azaldığında özerklik, daha uygun ortamda kapsamlı özerklik ve koşullar olgunlaştığında nihai hedef şeklinde oyun planı tasarlıyorlar. Bu oyun planına uygun olarak siyaset, çatışma ve müzakere dâhil her türlü taktiği kullanıyorlar. Müzakerenin diğer tarafı olan hükümetlerin de sürecin sonunda ne vereceklerinin farkında olmamaları imkânsız. Müzakerelerde adına hareket edilen “egemenliğin kayıtsız şartsız sahipleri” olacıklardan haberdar mı?

